

ИКОНОМИЧЕСКА ДЕМОГРАФИЯ

НАСЕЛЕНИЕ

Том 39, Книжка 1, 2021, 63-77

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; E-mail: nasselenie_review@abv.bg

РАЗВИТИЕ НА ДИГИТАЛНИТЕ УМЕНИЯ НА ЗАЕТИ ЛИЦА В БЪЛГАРИЯ – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Маргарита АТАНАСОВА

*Институт за изследване на населението и човека,
Българска академия на науките, Департамент Демография*

БЪЛГАРИЯ, гр. София 1113, ул. „Акад. Георги Бончев“, бл. 6

✉ matanasova19@abv.bg

Резюме: Основна цел на статията е да се проучат тенденции в развитието на дигиталните умения на заети лица в България и да се очертаят предизвикателства пред дейностите по обучение на човешките ресурси в организациите. В изследването се използват официални статистически данни на Евростат и на международни специализирани проучвания. Резултатите от изследването показват, че в предприятията в България се предоставят обучения за усъвършенстване на дигиталните умения на заетите, но активността в това направление е значително под средното за ЕС ниво на изследваните показатели. В контекста на амбициозните цели за дигитална трансформация на България се очертават предизвикателства пред обучението на човешките ресурси в организациите като фактор за развитие на дигиталните умения на заетите.

Ключови думи: Обучение и развитие на човешките ресурси в организациите; Дигитални умения.

JEL: M 1, M 5

Статията да се цитира по следния начин:

Атанасова, М. (2021). Развитие на дигиталните умения на заети лица в България–тенденции и предизвикателства. *Население*, Том 39, Кн. 1, 63-77. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online).

© М. Атанасова, 2021

Статията е постъпила през м. януари 2021

Приета за публикуване през м. февруари 2021

Публикувана онлайн през м. юни 2021

Авторът е прочел и одобрил окончателния вариант на ръкописа.

ECONOMIC DEMOGRAPHY

NASSELENIE REVIEW

Volume 39, Number 1, 2021, 63-77

ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online)

<http://nasselenie-review.org>; E-mail: nasselenie_review@abv.bg

DEVELOPMENT OF DIGITAL SKILLS OF EMPLOYEES IN BULGARIA - TRENDS AND CHALLENGES

Margarita ATANASSOVA

*Institute for Population and Human Studies -
Bulgarian Academy of Sciences, Department of Demography*

BULGARIA, Sofia 1113, Akad. G. Bonchev St, bl. 6

✉ matanasova19@abv.bg

Abstract: *The main goal of the article is to study trends in the development of digital skills of employees in Bulgaria and to outline challenges for human resources training activities in organizations. The survey uses official statistics from Eurostat and international specialized surveys. The results of the study show that companies in Bulgaria provide training to improve the digital skills of employees, but the activity in this area is significantly below the EU average level of the surveyed indicators. In the context of the ambitious goals for digital transformation of Bulgaria, challenges are emerging for the training of human resources in organizations as a factor for the development of digital skills of employees.*

Keywords: training and development of human resources in organizations; digital skills.

JEL: M 1, M 5

The article can be cited as follows:

Atanassova, M. (2021). Razvitie na digitalnite umeniya na zaeti litsa v Bulgaria – tendentsii i predizvikatelstva. [Development of digital skills of employees in Bulgaria- trends and challenges]. *Nasselenie Review*, Volume 39, Number 1, 63-77. ISSN 0205-0617 (Print); ISSN 2367-9174 (Online). (In Bulgarian).

© M. Atanassova, 2021

Submitted – January 2021

Revised – February 2021

Published – June 2021

The author has read and approved the final manuscript.

УВОД

Развитието на дигиталните умения на заетите лица се откроява като фактор за конкурентоспособност и за устойчива заетост в условията на динамичен трудов пазар (Singh, 2012; Leahy, Wilson, 2014). Системното изграждане и усъвършенстване на умения (вкл. и дигиталните умения) е в основата на развитието на работната сила и човешкия капитал (Борисова-Маринова, 2019) чрез разнообразни доставчици на обучение, сред които се очертава ролята на работодателите и дейностите по обучение на човешките ресурси в предприятията. Нарастващите изисквания към дигиталните умения на заетите като фактор за развитие на работната сила и на конкурентоспособността се съпровожда с промени в отговорностите на работодателите/предприятията за усъвършенстване на човешкия капитал. В този контекст изходните позиции, от които се провежда настоящото изследване отразяват главното твърдение, че в условията на нарастващи изисквания към дигиталните умения на заетите, се формират редица предизвикателства пред дейностите по обучение на човешките ресурси в организациите. **Основна цел** на статията е да се проучат тенденции в развитието на дигиталните умения на заети лица в България в контекста на предоставяните възможности за обучение в работна среда и да се очертаят предизвикателства пред дейностите по обучение на човешките ресурси в предприятията. **Предмет** на изследването са предоставяни от предприятията обучения за развитие на дигиталните умения на персонала. При това не се коментират други разнообразни методи за усъвършенстване на дигиталните умения на заетите, свързани с формалното и самостоятелното учене, което е извън целите на настоящото изследване. **Обект** на изследването са заети лица в България с акцент върху техните дигитални умения.

В процеса на изследването се налага да се възприемат редица **ограничения**, които са свързани както с *продължаващия дебат за понятийния апарат в тази област* (умения, компетенции, компетентности, дигитални умения, базови дигитални умения, информационни и компютърни технологии/ИКТ, ИКТ умения, базови ИКТ умения, софтуерни умения, дигитални/цифрови компетенции, дигитални/цифрови компетентности), така и с редица *специфики на използваните информационни източници*.

Терминологичната дискусия за същностните характеристики и дефинирането на *уменията* през последните десетилетия (Clarke and Winch, 2006; Стефанов, Пейчева, 2018) има значим принос за задълбочено познаване на настъпващите трансформации в трудовия пазар, но е извън целите на настоящото изследване. В статията се възприема подходът на европейската класификация на уменията, компетентностите, квалификациите и професиите (European Skills, Competences, Occupations and Qualifications/ESCO), където умението се дефинира като: *способност да се прилага знание и да се използва know-how за изпълнение на задачи и решаване на проблеми*. Уменията могат да се опишат като когнитивни (включване на използването на логическо, интуитивно и креативно мислене) или практически (включване на физическа сръчност и използване на методи, материали, инструменти). В тази европейска класификация са систематизирани над 13 хиляди „умения“ като се посочва, че за цели-

те на класификациите понятията „умение“ и „компетенция“ се използват като синоними. (European Skills, Competences, Occupations and Qualifications)

Продължаващият дебат за същността и съдържанието на *дигиталните умения* (Liisa Ponomäki & Sami Paavola & Minna Lakkala & Anna Kantosalo, 2016) намира отражение и в разнообразието от понятия, които се използват в тази област-дигитални умения, базови дигитални умения, софтуерни умения, електронни умения, ИКТ (информационни и компютърни технологии) умения, базови ИКТ умения и др. В настоящата статия термините дигитални умения, цифрови умения и ИКТ умения се използват като синоними без да се навлиза в сложната дискусия (A. Ferrari, Y. Punie, and C. Redecker, 2012) на сравнителния анализ на тяхното съдържание (в контекста на връзките и взаимодействието между понятията дигитални технологии и ИКТ), което е извън целите на изследването. В настоящата статия *терминът дигитални умения се използва като събирателно понятие и се разбира като съвкупност от умения, които са посочени в Европейската рамка на дигиталните компетентности-умения, свързани с информация и данни; умения за създаване на дигитално съдържание; умения за комуникация и колаборации; умения в областта на сигурността; умения за решаване на проблеми, без да се навлиза в дискусията за тяхната сложна структура, съдържание и степени.*(The Digital Competence Framework 2.0, <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>)

Основен информационен източник в настоящото изследване са официални данни на Евростат- ежегодни статистически изследвания в областта използването на информационните и комуникационните технологии в предприятията (Eurostat, ICT usage in enterprises) като се използват данни за показателя „Предприятия, които предоставят обучение за развитие на ИКТ уменията Enterprises that provided training to develop/upgrade ICT skills of their personnel; ICT usage in enterprises (isoc_e) Наличните данни са за периода след 2012 г. и анализът на динамиката на стойностите на този показател обхваща периода 2012–2019 г. Допълнителни източници на информации са данни от международни изследвания, които са публично достъпни. Ежегодното изследване на Международния институт за развитие на мениджмънта (IMD) – „Световната класация за дигитална конкурентоспособност на IMD“ включва информация за динамиката на над 300 критерии, по които се класират 63 държави (сред които е и България), обект на проучването. За целите на настоящата статия се използват данните за показателя „Обучение на служителите“/“Организации, в които обучението на служителите е приоритетна дейност“, отразяващ позиционирането на България сред всички 63 държави според дела на предприятията, в които обучението на служителите е приоритетна дейност. Ежегодното европейско проучване „Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото“/ DESI в рамките на категорията „Човешки капитал“ предоставя разнообразна информация, от която за целите на настоящата статия се използват данни за показателя „относителен дял на лица с поне основни умения в областта на цифровите технологии“. (Индекс за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото, 2019)

Поставената цел на настоящата статия се постига чрез изпълнението на разнообразни **изследователски задачи**, които се групират в две основни на-